

TIBBIYOTDA LOTIN TILI VA TIBBIY TERMINOLOGIYA FANINI O'RGANISHNING AHAMIYATI

Normurodova Sohiba Mallayevna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti Tillar kafedrası o'qituvchisi
Boboqulova Munajat

Samarqand davlat tibbiyot universiteti Davolash-2 fakulteti 1 kurs
talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11393754>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 21-may 2024 yil

Ma'qullandi: 25-may 2024 yil

Nashr qilindi: 30-may 2024 yil

KEY WORDS

terminologiya, klinik terminlar, anatomik, gistologik, epidemiya, epidemiya, didaktik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada tibbiyotda lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o'rganish va uning ahamiyati borasida mulohaza yuritilgan. Unda lotin tilining tibbiyotdagi o'rni, o'rganish muhim va zarurligi to'g'risida ma'lumotlar berilgan.

Kirish. Tibbiyotda lotin tilidan foydalanish butun dunyo shifokorlari va tibbiy ta'limni unifikatsiya qilish uchun birlashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Lotin tili anatomiya va farmakologiya sohalarida alohida o'rin tutadi. Inson tanasining barcha a'zolari va qismlari lotinchaga ega ismlar yoki lotinlashtirilgan nomlardan iboratir. Dori-darmonlar nomari ham lotin tilidan olingan. Aal-azqaldan retseptlar lotin tilida va ma'lum qoidalarga muvofiq yo'ziladi, ularni barcha mllat shifokorlari lotinchada tushunishi lozim, asalan, Amerikada yozilgan retseptni Rossiyada ham osongina tushunish mumkinbo'lishi lozim. Yevropa tibbiyoti "otasi" Buqrot, Klavdiy Galen, Andrey Vezaliy lotin tilida yozilgan. Lomonosov ko'pgina asarlari ham lotin tilida yozilgan. Abu Ali Ibn Sino "Tib qonunlari" asarini XII asrdayoq lotin tiliga o'girib, qariyb XVI asr oxirigacha Yevropa tibbiyotini o'qitish uchun asosiy manba sifatida foydalanib kelindi.

Lotin tilini bilish dunyoning turli mamlakatlaridagi shifokorlarga bir-birlarini osongina tushunish imkonini beradi. Lotin tilini tibbiyotda qo'llashning uzoq an'analari butun dunyo shifokorlari va tibbiy ta'limni birlashtirish uchun birlashtiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Yaqin kunlarga ko'pgina tibbiy asarlar lotin tilida yozilgan. Ta'limning barcha bosqichlarida o'qituvchi va o'quvchilarning yaqin o'zaro hamkorligi zamonaviy pedagogika tomonidan ta'minlanadi, bunga o'quv jarayoniga interfaol texnologiyalarni keng joriy etish orqali erishiladi. Ta'lim standartiga ko'ra, tibbiyot universiteti talabalari turli xil umumiy madaniy va kasbiy vakolatlariga ega bo'lishi kerak. Tibbiyot oliygohlarining 1-bosqich talabalari o'z o'quv faoliyatlarining ilk kunlaridanoq lotin tili va tibbiy terminologiya fanini o'rganishni boshlaydilar. Tabiiyki, bu fan ular uchun yangi fan, lotin tili alifbosi, fonetikasi, ot, sifat, fe'l so'z turkumlari, moslashgan va moslashmagan aniqlovchilar, murakkab anatomik-gistologik va klinik terminlar tarjimasini ularning barchasini hamma talaba bir hilda yaxshi yoki

a'lo darajada o'zlashtira olmaydi. Ayniqsa moslashmagan va moslashgan aniqlovchilarning tarjimasida ularning o'zlashtirish darajasi oqsaydi.

Asosiy qism. Tibbiyot lotin tili kursining o'rganish ob'ekti tibbiyot fanining maxsus tushunchalarini bildiruvchi so'z va iboralardir. Bunday so'z va iboralar atamalar deb ataladi va ularning birikmasi tibbiy terminologiyani - tibbiyot xodimlarining kasbiy tilini tashkil qiladi. Tibbiyot mutaxassisi doimiy ravishda yangilanib turadigan professional tildan malakali foydalanishi va atamalarning paydo bo'lishini belgilaydigan qonunlarni tushunishi kerak.

Har qanday mamlakat shifokorlari qadimgi yunon va lotin tillarida paydo bo'lgan xalqaro, umumiy qabul qilingan atamalardan foydalanadilar. Ushbu atamalar universaldir va ularning millatidan qat'i nazar, mutaxassislar uchun tushunarli. Bunday atamalar-internatsionalizmlar tibbiyot fanining asosiy fondini tashkil qiladi. Eng qadimiy davrga epidemiya (epidemiya), bronx (bronx), herpes (herpes), karsinoma (karsinoma), amfizema (emfizema) kabi atamalar kiradi. Bugungi kunda lotin tili nafaqat Qadimgi Rim faylasuflari, notiqalari, shoirlarining xotirasi, balki zamonaviy dunyoning ajralmas atributidir. Lotin tili ko'plab bilim sohalarida, xususan, tibbiyot, biologiya va huquqshunoslikda ilmiy terminologiyada mustahkam ildiz otgan.

Shuning uchun ular hatto tibbiy, biologik va huquqiy lotinni alohida ajratib ko'rsatishadi. Tibbiyotda deyarli barcha tibbiy atamalar lotin-yunon tilidan kelib chiqqan. Oliy tibbiyot o'quv yurtlarida lotin tili va tibbiyot terminologiyasi asoslarini o'qitishda trening, dasturlashtirilgan, kompyuterda o'qitish, muhokama, keys metodi, ishbilarmonlik va rolli o'yinlar kabi usullardan keng foydalaniladi. Lotin tili, o'lik til bo'lsa-da, bugungi dunyoda so'zlashuv nutqida hech bir davlatda qo'llanilmaydi, oliy o'quv yurtlarida tibbiyot fanini o'rganishda muhim va zarurdir. Tibbiyotda anatomik atamalarning ahamiyatini ortiqcha baholash qiyin. Dasturlashtirilgan ta'lim talabalarga didaktik materialni tuzishda yuqori darajaga erishish imkonini beradi. Rolli o'yin usuli - bu ishtirokchi talabalarining turli xil, ko'pincha qarama-qarshi manfaatlariga ega shaxsiylashtirilgan o'yin. Bu usul, masalan, «Klinik terminologiya» mavzusida umumlashtiruvchi seminar o'tkazishda juda samarali natija beradi. Shifokor uchun lotin tilini bilish unga bog'liq atamalarni tushunishga yordam beradi.

Lotin tili istisnosiz barcha anglo-sakson tillarining asosi bo'lib hisoblanadi (fransuz, ispan, portugal, italyan, nemis, ingliz va boshqalar). Masalan, fransuz, italyan, ispan, rumin tillarida so'zlarning 89 foiz kelib chiqishi lotinchadir. Ingliz, nemis tillarida esa 65%. Lotin tilini o'rganish shifokorning so'z boyligini yaxshilaydi va ega bo'lgan yangi so'zlarni o'rganish jarayonini osonlashtiradi.

Bugungu kunga kelib esa lotin tilini bilmay turib tibbiyotga kirishni iloji yo'q. Tibbiyot oliygohlarida lotin tilini o'rganish talabalarga doimo yangilanib turadigan tibbiy terminologiyani shifokorning kelajakdagi mutaxassisligining professional tilini ongli ravishda o'zlashtirish va malakali foydalanishga yo'l ochadi.

Shuning uchun, tibbiyot oliy o'quv yurtlarida lotin tilini o'rganish zarurligiga shubha yo'q va lotin tilining elementlarini bilish shifokorlar o'z mutaxassisliklarini muvaffaqiyatli o'zlashtirishlari va kelajakda biz shifokorlarning kasbiy tilimiz- tibbiyotda malakali foydalanishimiz zarur. Lotin tili asoslarini o'zlashtirmasdan turib tibbiy talimni o'zlashtirish mumkin emas. Lotin tilini o'rganish tibbiyot mutaxassisliklarini tayyorlashda katta ahamiyatga ega, chunki u lotin tilidan kelib chiqqan tibbiy atamalarni ongli ravishda o'zlashtirish va tushunishga yordam beradi, u tanishadi va o'z amaliyotida foydalanadi.

Qadim zamonlardan beri shifokorlar orasida shunday maqol bor: "Invia est in medicina via sine lingua Latina" ya'ni "Tibbiyot yo'lidan lotin tilisiz o'tib bo'lmaydi". Bu maqol bugungu kunning eng dolzarb haqiqatlaridan biridir. Lotin tili tibbiyotda an'anaviy ravishda anatomiya va farmakologiya uchun xalqaro terminologiya, shuningdek retseptlar tayyorlashda qo'llaniladi.

Xulosa. Lotin tilini bilish turli mamlakatlarda shifokorlar bir birini osongina tushinib olish imkonini beradi. Lotin tilini tibbiyotda qo'llashning uzoq an'analari butun dunyo shifokorlari va bilimni birlashtirish uchun omil bo'lib xizmat qiladi.

Ilmiy tibbiy terminologiya asosan lotin va uning shakllari asosida qurilgan xalqaro lug'at sohasiga tegishli bo'lganligi sababli, u butun dunyo shifokorlari uchun birdek. Lotin tilida ham xuddi o'zbek tilimizdey so'z turkumlari mavjud. Ulardan biz ot so'z turkumi bilan tanishib chiqamiz. Lotin tilini o'rganish, bu boradagi bilimlarni yuqori darajada o'zlashtirish borasida zamonaviy ta'limning juda dolzarb vazifasi hisoblanadi.

References:

1. Mallaevna, N. S., & Khalid, A. (2023, November). TOPIC CHEMICAL TERMINOLOGY OF SALTS. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 1, No. 5, pp. 226-229).
2. Xo'jayev G'.X., Kuvatov A.K., "Ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash" Samarqand, 2004 yil.
3. Мухаммедова, О.А. (2022). Развитие медицинского образования в Узбекистане. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(5), 397-399
4. Болдырева О.Н. Нет пути в медицине без латинского языка (Non est via in medicina sine lingua Latina).
5. Akhtamovna, M. O. (2022). Foreign Language Teaching to Students Non Linguistic Higher Education Institutions. *Global Scientific Review*, 10, 168-170.
6. Abdusalimov, Suhrob Rustamovich. "Ingliz tilida sifat so'z turkumining ishlatilishi." *Science and Education* 4.2 (2023): 1626-1629.
7. Rustamovich, Suhrob Abdusalimov. "WAYS TO IMPROVE STUDENTS'ENGLISH SPEAKING SKILLS IN ENGLISH CLASSES." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.2 (2022): 352-353.
8. Абдусаломов, Сухроб Рустамович. "ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА ТОНИ МОРРИСОНА." *Journal of Universal Science Research* 1.6 (2023): 449-453.
9. Rustamovich S. A. USING NEW INNOVATIVE TECHNOLOGIES TO IMPROVE STUDENTS'INTEREST IN PHYSICS LESSONS //E Conference Zone. – 2022. – С. 225-226.
10. Rustamovich A. S., Faizan M. LENGTH AND LETTER COMBINATION. VOCABULARY OF FIRST DECLENSION NOUNS //International conference on multidisciplinary science. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 219-221.
11. Rustamovich A. S., Sarah S. CLINICAL TERMINOLOGY. WORD FORMATION, GREEK ROOTS, SUFFIXES AND PREFIXES //Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 81-85.
12. Rustamovich A. S., Rehman A. GREEK TERMINOLOGY MEANING THERAPEUTIC AND SURGICAL METHODS OF TREATMENT. GREEK AND LATIN DUPLICATED NAMES //TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN. – 2024. – Т. 2. – №. 1. – С. 245-252.
13. Rustam o'g'li A. S. INGLIZ TILIDAGI ASPEKTUALLIKNING GRAMMATIK KO'RSATGICHLARI //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 204-207.
14. Shodikulova A.Z METONYMY O. a teacher of department of languages, Medicine and Education faculty Samarkand State Medical Institute //SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY. – Т. 136. – №. 17. – С. 49-52.
15. Sarvinov Y., Perkhan A. USE OF LATIN TERMS AND TERMINOELEMENTS //Journal of Innovation, Creativity and Art. – 2023. – С. 153-155.
16. Mardanovich M. Z., Salimovich S. B. Auditoriyadan tashqari ta'lim-tarbiyaga maqsadli, tizimli yondashish //Конференция состоялась. – 2022. – Т. 5. – С. 455.
17. Normurodova Sokhiba Mallaevna THE MAIN INDICATORS OF THE COMMUNICATION CULTURE OF A MEDICAL WORKER
<https://bestpublication.org/index.php/jaj/issue/view/102>

18. Normurodova Sohiba, Aitmuratova Perxan: THE ROLE OF LATIN TERMS IN MEDICINE. SSN2277-3630 (online), Published by International Journal of Social Sciences & Interdisciplinary Research., under Volume: 12 Issue: 10 in October-2023 <https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1978>
19. Aitmuratova Perxan Genjebayevna THE ROLE OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS Дата публикации 2022/11/3 Журнал Web of Scientist: International Scientific Research Journal Том 3 Номер 11 Страницы 41-45
20. Rakhmatova Sunbula Ahmadjonovna, Aitmuratova Perxan Genjibaevna, Normurodova Nasiba Saydullaevna, Rakhimova Nigora Atakulovna, Ibragimova Dilbar Sadulayevna The Teacher's Role in the Effective Organization of the Lesson Process in Foreign Language Дата публикации 2021/3/1 Журнал: Annals of the Romanian Society for Cell Biology
21. Aitmuratova Perxan Genjebaevna, Esanova Maftuna Bakhadirovna THE IMPORTANCE OF TEACHING LATIN IN MEDICAL SCHOOLS Дата публикации 2022/12/17 Журнал Thematics Journal of Education Том 7 Номер 5
22. Перхан Генжебаевна Айтмуратова ВАЖНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ЛАТИНСКОМУ ЯЗЫКУ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ Дата публикации 2022 Журнал Science and Education Том 3 Номер 12 Страницы 897-902
23. Aitmuratova Perxan Genjebaevna, Esanova Maftuna Bakhadirovna THE ROLE OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN HIGHER EDUCATION Дата публикации 2022/4 Журнал Хоразм маъмун академияси ахборотномаси Том 2 Номер 4 Страницы 275-279
24. АЙТМУРАТОВА П.Г. РОЛЬ ИНТЕРАКТИВНЫХ УПРАЖНЕНИЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА. Дата публикации 2021/5 Журнал «ICT IN EDUCATION: CHALLENGES AND SOLUTIONS» Том 1 Номер 16 Страницы 47-Издатель TASHKENT MAY 20, 2021 ICT in Education: Challenges & Solutions
25. Beknazarova Mokhiya Kenzhayevna, Ibragimova Dilbar Sadullayevna Aitmuratova Perxan Genzhebeyevna THE EFFECTIVENESS OF THE STAGED PRINCIPLE IN THE STUDY OF THE LATIN LANGUAGE in medical institutions. Дата публикации 2021/5 Журнал International Journal of Research in Economics and Social Sciences(IJRESS) Том 2 Номер ISSN: 2249-7382 | Impact Factor: 8.018 Страницы 62-67 Издатель
26. Айтмуратова П.Г. ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНТЕРАКТИВНЫЙ МЕТОД ОПРОС – КАК МЕТОД ПОВЫШЕНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ Дата публикации 2021/5 Журнал «ICT IN EDUCATION: CHALLENGES AND SOLUTIONS» INTERNATIONAL CONFERENCE Том 1 Номер 16 Страницы 44-47
27. Айтмуратова Перхан Генжебаевна МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ОСНОВАМ НОМЕНКЛАТУРЫ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ ПО ЧАСТОТНЫМ ОТРЕЗКАМ Дата публикации 2021/5 Журнал Образование и наука в XXI веке Том 2 Номер 14 Страницы 1576-1582
28. Aitmuratova Perxan Genjebaevna, SOME CONSIDERATIONS ABOUT LEGAL SOLUTIONS AND PRACTICES OF CERTAIN PROBLEMS WRITING RECIPES Дата публикации 2021/4/14 Журнал Annals of the Romanian Society for Cell Biology Страницы 5341-5352
29. Karimovna, Y. S., & Holalkere, V. S. (2023). DEMYSTIFYING PHARMACEUTICAL TERMINOLOGY: UNDERSTANDING MEDICINAL FORMS AND FREQUENTLY USED SEGMENTS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 3(4), 10-13.
30. Yorova, S. A. Y. O. R. A., & Nasimova, S. O. H. I. B. A. (2019). The ways of teaching languages at medical institutions.
31. Karimovna, Y. S. (2023). AN INTRODUCTION TO ANATOMICAL HISTOLOGICAL TERMINOLOGY: NOUNS AND THEIR GRAMMAR CATEGORIES. " XXI ASRDA INNOVATION TEXNOLOGIYALAR, FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 1(9), 19-22.

32. Yorova, S., & Nasimova, S. ELECTRONIC COLLECTED MATERIALS OF XI JUNIOR RESEARCHERS'CONFERENCE 2019 Linguistics, literature, philology 7 UDC 372.881 THE WAYS OF TEACHING LANGUAGES AT MEDICAL INSTITUTIONS Samarkand State Medical Institute.
33. Yorova, S., Aytmuratova, P., Esanova, M., & Normurodova, S. (2023). PHRASEOLOGICAL UNITS IN THE MEDICAL FIELD OF ENGLISH AND UZBEK CULTURES. *Development and innovations in science*, 2(2), 10-13.
34. Normurodova, S. M., & Yorova, S. K. (2023). Nemis tili frazeologik birikmalari va tilning lug'at boyligi. *Science and Education*, 4(2), 1672-1675.
35. Sohiba, N., & Perkhan, A. (2023). THE ROLE OF LATIN TERMS IN MEDICINE. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 12(10), 1-3.
36. Zafar, M., & Sohiba, N. (2023). KUNDALIK TURMUSHDA KENG QO'LLANILISHDA BO'LGAN SUYUQLIKLARNI IFODALOVCHI DORI SHAKLLARI HAQIDA CHET EL ILMIY NASHRLARIDAN OLINGAN FIKRLAR. *Involta Scientific Journal*, 2(5), 199-204.
37. Soxiba, N. (2023). SYNTACTICAL STRUCTURE OF BINARY TAUTOLOGISMS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, 12(11), 53-56.
38. Mallaevna, N. S., & Khalid, A. (2023, November). TOPIC CHEMICAL TERMINOLOGY OF SALTS. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 1, No. 5, pp. 226-229).

INNOVATIVE
ACADEMY